

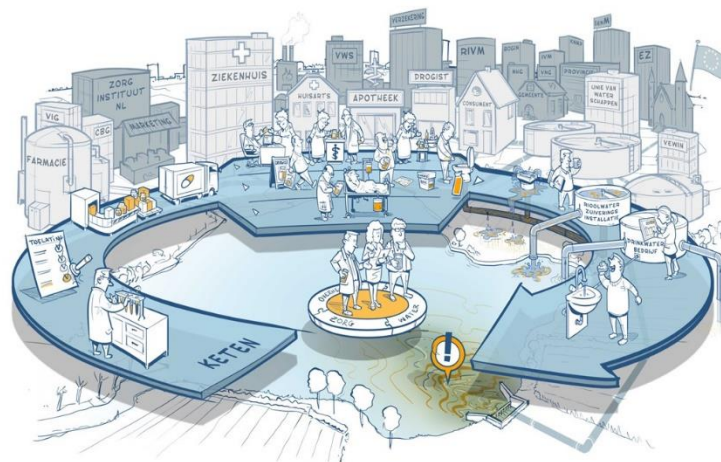
Introductie nieuwsbrief en ketenaanpak

Met deze nieuwsbrief geeft het Kennisnetwerk Medicijnresten professionals informatie over medicijnresten in water. De nieuwsbrief wordt vier keer per jaar verstuurd en bevat nieuws over relevante regelgeving, de ontwikkelingen binnen de Ketenaanpak Medicijnresten uit Water en nieuws uit het werkveld. Het doel van het Kennisnetwerk is het uitwisselen van informatie en het leggen van onderlinge contacten. Daarom organiseren we ook webinars en symposia. Een terugblik en overzicht van nieuwe bijeenkomsten staat ook in deze nieuwsbrief.

Ketenaanpak Medicijnresten uit water

Vanaf de start in 2016 trekt een groot aantal partijen uit de zorg- en watersector samen op in de Ketenaanpak Medicijnresten uit Water. Doel van deze ketenaanpak is het verminderen van de belasting van het watermilieu door medicijnresten. Tegelijkertijd moet de toegang tot goede farmaceutische zorg geborgd blijven. De ketenaanpak bestaat uit vijf themagroepen: *Ontwikkeling en toelating, Voorschrijven en gebruik, Afval en zuivering, Diergeneesmiddelen*, en *Ketenbreed*. Verderop in deze nieuwsbrief stellen de themagroepen *Afval en zuivering* en *Voorschrijven en gebruik* zich voor.

Uitvoeringsprogramma ketenaanpak medicijnresten uit water 2024-2027 - Eerste Kamer der Staten-Generaal

Regionale samenwerking voor duurzaam medicijngebruik en schoner water

Afgelopen november vond op het RIVM in Bilthoven de Netwerkdag over regionale samenwerking plaats. De dag bood kansen voor kennisuitwisseling en het smeden van nieuwe samenwerkingen, met concrete plannen voor de toekomst.

De dag begon met een presentatie van Eke Buis van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) over de landelijke ketenaanpak. Daarin benadrukte ze het belang van duurzaam medicijngebruik en de vermindering van medicijnresten in water.

Daarna presenteerden drie regionale netwerken uit Noord-Nederland, Brabant en Noordwest hun ervaringen en successen. Erika Roth (TCNN) van het Netwerk Medicijnresten uit Water Noord-Nederland vertelde in haar presentatie onder andere welke thema's er specifiek in die regio in een uitdaging vormen. Vanuit het Brabants Netwerk Medicijnresten uit Water gaven Marlies Kampschreur (Vital Zone Institute – Waterschap Aa en Maas) en Janneke Snijders (Waterschap Aa en Maas) de presentatie. Hierin werden onder andere een aantal succesvolle initiatieven toegelicht, waaronder de bewustwordingscampagne Rik Retour. Marco Lagrand van de Noordwest Ziekenhuisgroep gaf inzicht in de duurzaamheidsinitiatieven van zijn organisatie.

Tijdens interactieve deelsessies werkten deelnemers in kleinere groepen aan toekomstplannen voor hun regio's. Myrra Carstens van i4CS (EWUU) gaf een presentatie over subsidiemogelijkheden voor beginnende netwerken. Dat leidde tot concrete plannen en vervolgspraken.

Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) wil dat medicijnen groener geproduceerd worden

De WHO heeft een 'call for action' gepubliceerd waarmee ze de duurzaamheid van de farmaceutische sector wil vergroten. Er is volgens de WHO een urgente behoefte aan innovatie binnen de wetgevende (regulatoire) kaders, waarbij het meenemen van duurzaamheid meer verplicht wordt.

Volgens de WHO moeten de farmaceutische industrie en stakeholders in de keten hun werkzaamheden zo aanpassen dat duurzaamheid vanzelfsprekend wordt.

De belangrijkste voorstellen van de WHO zijn:

- Nieuwe standaarden en handleidingen voor duurzame productie, verpakkingen, distributie en gebruik, waarbij het milieu en verbeteringen voor de gezondheid hand in hand gaan.
- Gebruik van digitale tools, waarbij met name de landen met lage -en middeninkomens geholpen worden.
- Betere regulatoire processen die samenwerking met de industrie bevorderen, zodat milieuvriendelijke innovaties sneller beschikbaar kunnen komen.

[WHO calls for transformative action towards a greener future in pharmaceutical manufacturing and distribution](#)

Proef voor het zuiveren van microverontreinigingen en PFAS

Op de rioolwaterzuivering in Dordrecht wordt gewerkt aan een pilot om microverontreinigingen zoals medicijnresten en PFAS uit afvalwater te verwijderen. Deze stoffen, die momenteel niet door bestaande technieken kunnen worden verwijderd, vormen een risico voor het waterleven.

De proef in Dordrecht is een vervolg op een eerdere pilot met het DEXSORB-filter in Lelystad. Tijdens de proef wordt het DEXSORB-filter getest op effectiviteit, kosten en duurzaamheid. Waterschap Hollandse Delta stelt de rioolwaterzuivering in Dordrecht beschikbaar voor de pilot. Daarnaast werken ook waterschappen Zuiderzeeland en Brabantse Delta en ingenieurs- en adviesbureau Witteveen+Bos mee aan de test.

[Waterschap start proef met DEXSORB-filter | Dordrecht.net](#)

Quickscan Duurzamer Voorschrijven gelanceerd

Vrijdag 31 januari heeft Stichting De Groene Huisarts de Quickscan Duurzamer Voorschrijven gelanceerd. De Quickscan is ontwikkeld om huisartsen een handvat te bieden om samen met apothekers de milieu-impact van medicatie te verminderen.

Op de Quickscan vind je adviezen om duurzamere keuzes te maken in de omgang met medicatie. De Quickscan bestaat uit twee onderdelen. Er is een overzichtspagina waarop zes thema's staan waarmee huisartsen aan de slag kunnen gaan. Daarnaast is er de mogelijkheid om via de website per thema door te klikken voor achtergrondinformatie en extra handvatten en tips hoe deze punten aangepakt kunnen worden.

[Quick Scan Duurzamer Voorschrijven](#). De overzichtspagina is onderaan deze pagina te downloaden.

Europese Commissie: Nederland moet waterkwaliteitsdoelen aanscherpen

Op 4 februari publiceerde de Europese Commissie een rapport over de voortgang van de Europese Kaderrichtlijn Water. De Commissie waarschuwt dat veel lidstaten, waaronder Nederland, de doelstellingen voor 2027 waarschijnlijk niet zullen halen.

Ook medicijnresten dragen bij aan de slechte waterkwaliteit, naast stoffen zoals pesticiden, stikstof en industriële lozingen. Het rapport benadrukt de noodzaak van extra maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren.

Lees hier [het rapport van de Europese Commissie](#)

Uitvoeringsprogramma Ketenaanpak Medicijnresten uit water

Zoals in het [uitvoeringsprogramma](#) staat beschreven, worden de maatregelen uitgewerkt in verschillende themagroepen. De themagroepen *Ontwikkeling en toelating*, *Ketenbreed* en *Diergeneesmiddelen* hebben zich in de vorige nieuwsbrief voorgesteld. Nu is het de beurt aan themagroep *Afval en zuivering*.

Introductie themagroep Afval en zuivering

Afval en Zuivering richt zich op het verantwoord inzamelen en verwerken van medicijnafval en de verwijdering van medicijnresten uit afvalwater. Voor het inzamelen en de verwerking stellen we protocollen op en maakten we afspraken met apothekers, organisaties en gemeenten om te zorgen voor een correcte inzameling van overgebleven medicijnen. Voor het onderdeel Zuivering werken de waterschappen, mede vanuit de verplichtingen uit de Europese Richtlijn stedelijk afvalwater, aan het verbeteren van rioolwaterzuiveringsinstallaties. Hiervoor worden de komende decennia op veel plaatsen aanvullende zuiveringsmodules gebouwd die gericht zijn op de verwijdering van medicijnresten. Ook wordt een afweegkader gemaakt om lokaal na te gaan of on-site zuivering bij ziekenhuizen zinvol is. Het gebruik van plaszakken voor röntgen-contrastmiddelen is ook onderdeel van deze themagroep.

NVZ helpt ziekenhuizen met milieuvriendelijk afvoeren CT-vloeistof

Een groot aantal ziekenhuizen gaat in de eerste helft van 2025 plaszakken meegeven aan patiënten die een CT-scan met contrastvloeistof krijgen. Zo komt de contrastvloeistof niet via het toilet in het

oppervlaktewater terecht. Uitleg voor de patiënt over het initiatief en over het praktische gebruik van de plaszak is te vinden – in het Nederlands én in het Engels - op de website [Plaszakziekenhuis](#).

[NVZ helpt ziekenhuizen met milieuvriendelijk afvoeren CT-vloeistof](#) | [NVZ](#)

Een schonere Maas door minder lozingen

Aspen Oss, een Nederlandse medicijnfabrikant, neemt als eerste bedrijf deel aan het project Samenwerking bedrijven transparantie afvalwater om de waterkwaliteit van de Maas te verbeteren. Dit is een cruciale stap voor de drinkwatervoorziening van zeven miljoen mensen.

Het project is onderdeel van de Schone Maaswaterketen, waarin drinkwaterbedrijven, waterschappen, Rijkswaterstaat en het ministerie van IenW samenwerken om de waterkwaliteit van de Maas te verbeteren.

Er zijn niet veel bedrijven die meer dan de wettelijk verplichte informatie over metingen in afvalwater delen. Aspen Oss is het eerste bedrijf dat bereid is gevonden hun informatie te delen, omdat ze maatschappelijk verantwoord willen ondernemen en betrokken zijn bij het milieu. Er worden metingen verricht naar stoffen die je verwacht te vinden (target screening), maar ook naar onverwachte stoffen (non-target screening). Dit kunnen bijvoorbeeld stoffen zijn die worden gebruikt voor het schoonmaken van het koffiezetapparaat. Voor de waterbeheerders zijn dit soort samenwerkingsverbanden belangrijk, zodat ze uitkomsten van waterkwaliteitsmetingen kunnen duiden.

[De Maas moet schoner - VNCI](#)

Trade-offs: duurzaamheid en vermindering milieurisico's gaan niet altijd hand in hand

Het RIVM heeft met verschillende onderzoekspartners van het [TransPharm](#)-project onlangs een artikel gepubliceerd over trade-offs in de medicijnketen.

Maatregelen die helpen bij het terugdringen van medicijnresten in water zijn niet altijd duurzaam met betrekking tot andere milieuaspecten zoals energie- of materiaal gebruik, en vice versa. Daarnaast kunnen er ook trade-offs plaatsvinden op andere gebieden, zoals socio-economische aspecten. Trade-offs zijn vaak niet bekend, omdat ze in de dagelijkse praktijk minder zichtbaar zijn. Dit kan ook komen doordat ze pas in de toekomst plaatsvinden, of in een andere regio (zoals productielocaties in Azië). In het artikel wordt een aantal voorbeelden gegeven.

Om te voorkomen dat er maatregelen genomen worden die alleen zorgen voor een lastenverschuiving van het ene naar het andere aspect, is het belangrijk om alle duurzaamheidsaspecten mee te wegen. Systematische tools zoals Levens Cyclus Analyse (LCA) en Multi Criteria Decision Analysis (MCDA) kunnen hierbij helpen en worden momenteel verder ontwikkeld binnen het TransPharm-project.

[Eco-pharma dilemma: Navigating environmental sustainability trade-offs within the lifecycle of pharmaceuticals – A comment - ScienceDirect](#)

Aandacht voor milieu-impact van geneesmiddelen in Medicijnjournaal

Elke maand publiceert het Instituut Verantwoord Medicijngebruik (IVM) het Medicijnjournaal met daarin het laatste nieuws over geneesmiddelen. In het Medicijnjournaal van februari is een onderdeel over de milieu-impact van geneesmiddelen opgenomen.

In het Medicijnjournaal vertelt Caroline Moermond (RIVM) meer over de impact van geneesmiddelen op het milieu. Daarnaast vertelt Katja Taxis (RUG) hoe huisartsen en apothekers een bijdragen kunnen leveren aan het verminderen van milieubelasting van geneesmiddelen.

[Medicijnjournaal van februari 2025 \(IVM\)](#)

Duitsland publiceert les- en informatiemateriaal over de milieuaspecten van geneesmiddelen

Als onderdeel van een project voor het Duitse Milieuagentschap (Umweltbundesamt (UBA)) heeft het Ecologic Institute, in samenwerking met de Universiteit en het Universitair Medisch Centrum van Kiel, les- en informatiemateriaal ontwikkeld over de milieuaspecten van geneesmiddelen.

Er zijn onder andere posters, infographics, factsheets en onderwijsmateriaal beschikbaar gemaakt. Het meeste materiaal is in het Duits, maar er is ook een poster en folder in het Engels beschikbaar. Komende maanden zal er meer Engelstalig aanbod bij komen. Het materiaal is bedoeld om huidige en toekomstige medische professionals en apothekers inzichten te bieden in de milieueffecten van farmaceutische producten. Het is ontworpen om docenten aan universiteiten, beroepsopleidingen en in educatieprogramma's te helpen milieuoverwegingen in hun lessen op te nemen.

Meer informatie op de website van het [Ecologic Institute](#). Alle materialen kunnen gratis worden besteld of gedownload via de [website van UBA](#).

Routekaart tegen geneesmiddelverspilling gepubliceerd

De NFU, NVZA en KNMP hebben in het kader van de Green Deal Duurzame Zorg 3.0 een routekaart ontwikkeld om apothekers, artsen en verpleegkundigen te ondersteunen bij het verminderen van geneesmiddelenverspilling.

De routekaart biedt praktische handvatten voor het maken van duurzame keuzes en het verlagen van de milieubelasting door medicatiegebruik. Het stappenplan binnen de routekaart helpt teams om samen te werken en direct actie te ondernemen.

[Routekaart helpt zorgprofessionals geneesmiddelenverspilling te verminderen | KNMP](#)

Aankondiging: Netwerkdag Medicijnresten 25 maart - Bronaanpak: voor welke stoffen en hoe?

Op 25 maart 2025 organiseren we vanuit het Kennisnetwerk Medicijnresten een Netwerkdag met als onderwerp: Bronaanpak: voor welke stoffen en hoe? Tijdens deze Netwerkdag gaan zorgprofessionals het gesprek aan met experts uit de watersector, om te identificeren voor welke stoffen of stofgroepen een bronaanpak zinvol zou zijn. Daarna worden mogelijke bronmaatregelen voor deze stoffen verder uitgewerkt in interactieve workshops.

Deze dag is bedoeld voor iedereen die betrokken is bij het onderwerp of erin geïnteresseerd is, vanuit de zorgsector en de watersector. Gedurende de dag is er voor de deelnemers voldoende tijd en ruimte om elkaar te ontmoeten. Er zijn nog een paar plekken beschikbaar. Aanmelden voor de Netwerkdag kan via [deze link](#).

Aankondiging: Webinar over waterzuivering

Voor de zomer organiseert het Kennisnetwerk medicijnresten een webinar over waterzuivering. Tijdens dit evenement leggen deskundigen de werking van rioolwaterzuiveringsinstallaties uit, evenals aanvullende zuiveringstechnieken en de mogelijkheden voor on-site zuivering. Er wordt ook een afweegkader gepresenteerd voor wanneer on-site zuivering zinvol kan zijn.

Meer informatie en de uitnodiging volgen snel.